

УДК 792.2.071.2(438)(043.2)

В. І. СІМАНЬКО, магістрант Харківської державної академії культури зі сценічного мистецтва (науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Тополевський В. Ю.)

СЛАВОМИР МРОЖЕК – «МАЙСТЕР АБСУРДУ»

Розглянуто роботу польського драматурга Славомира Мрожека, його незвичайність створення п'єс і взагалі жанр абсурду.

Ключові слова: С. Мрожек, абсурдистські п'єси, «антилітературний рух», театр абсурду.

Дослідження розвитку сучасного театрального мистецтва залишається однією з головних задач театрознавства та режисури. На сьогоднішній день помітно зросла актуальність дослідження проблеми театру абсурду (безглуздість, нісенітниця) – одне з модерністських напрямків театрального мистецтва ХХ століття, що виникло у Франції в 1950-60-х рр. У абсурдистських п'єсах світ представлений як безглузде, позбавлене логіки нагромадження фактів, вчинків, слів і доль.

На практиці театр абсурду заперечує реалістичні персонажі, ситуації і всі інші відповідні театральні прийоми. Час і місце невизначені й мінливі, навіть найпростіші причинні зв'язки руйнуються. Безглузді інтриги, у яких повторюються діалоги і безцільна балаканина, драматична непослідовність дій, – все підпорядковано одній меті: створення казкового, а може бути і жахливого, настрою [1, с. 448].

С. Мрожек безсумнівно належить до числа найбільш затребуваних драматургів післявоєнного польського театру. Його тексти середини 1970-х змусили переглянути поширене уявлення про нього як про дотепника і пародиста. У своїх п'єсах він став говорити прямо і всерйоз. Про своє нове ставлення до театрального мистецтва і до життя в цілому він висловлювався, зокрема, у «Маленьких листах» і в фейлетонах-есе, які друкувалися на початку 1970-х в журналі «Dialog». Усе важче було підібрати ключ до його нових текстів, які в своїй літературній формі несли зміст, що руйнують колишні рамки, куди їх заганяли театральні режисери [2, с. 30].

Театр абсурду – частина «антилітературного» руху нашого часу, вираженого в абстрактному живописі, яка відмовилася від «літературних» елементів в картинах; в «новому французь-

кому романі», який спирається на предметне зображення та відмовився від емпатії та антропоморфізму. Аж ніяк не випадково збіг, що, як і багато руху, спрямовані до створення нових форм, театр абсурду повинен був сконцентруватися в Парижі.

Це не означає, що театр абсурду за своєю суттю є французьким явищем. Він широко використовує старі західні традиції, і драматургія абсурду є в Англії, Іспанії, Німеччині, Італії, Швейцарії, Сполучених Штатах. Більш того, провідні представники театру абсурду, що живуть в Парижі і пишуть французькою мовою, не французи [4, с. 42].

Творчість видатного письменника-драматурга С. Мрожека являє собою синтез театрального мистецтва, кінематографічного мистецтва та літературознавства.

Одна з етапних п'єс польського драматурга С. Мрожека під касовим, але вельми оманливою назвою «Стриптиз», написана в 1961 році, інтерес до неї нестабільний, начокуч хвилями. Перед виставою директор Театру «На Чайної» Олександр Онищенко передає для публіки дійство таким вступом: «Для мене творчість Славоміра Мрожека подібно погляду на людство під мікроскопом. Його сюжети – це схеми, де герої мають порядкові номери або позначені «плюс» і «мінус», «ікс» і «ігрек».

Особливістю С. Мрожека, як майстра абсурду полягає в тому, що форма та зміст структури наштовкується на проблематику поєднання адекватної форми зі специфічним змістом. «Будь-який розвиток планів змісту й будь-яке новаторське пізнання дійсності породжують таку форму, яка адаптується до потреб передачі змісту», – як писав сам Славомір Мрожек [2, с. 35].

Є. Васильєв, кандидат філологічних наук в статті «Театр абсурду» та «театр парадоксу»: проблеми термінології доводить, що незважаючи на такий новий – філософський зміст поняття «абсурду», саме словосполучення «театр абсурду» містило (а подекуди й досі містить) в уявленні драматургів і критиків, читачів і глядачів явно негативний відтінок, а часом і засуджуючий. Термін «театр абсурду» перетворився на категорію оціночну, а не понятійну.

Сценічний дебют С. Мрожека відбувся в Драматичному театрі, котрий поставив п'єсу «Поліція». Потім на театральних афішах з'явилися його «Індик» (перша постановка відбулася в Старому театрі, режисер Лідія Замків, 1961), а також «Кароль», «У відкритому морі», «Стриптиз» і «Забава». Найзнаменитіший твір С. Мрожека – «Танго» – глядач вперше побачив в 1965 році в Польському театрі у Бидгощі в постановці Терези Жуковської. У цьому ж році в столичному Театрі Вспулчесном

п'єсу поставив Ервін Аксер. Ця постановка стала одним з найбільш пам'ятних вистав повоєнного театру в Польщі. Е. Аксер, фахівець з логічної інтерпретації літературної структури твору, безпомилково вловив гротесковий і трагічний тон п'єси, створивши твір, максимально близьке не тільки духу, але і букві тексту, що для драматургії С. Мрожека часто мало ключове значення.

Таким чином, драматург Славомір Мрожек відображує у своїх п'єсах зміст, у якому руйнуються колишні рамки, щоб люди подивилися на цей світ зовсім по-іншому, з іншої точки зору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абсурд и вокруг : сборник статей / [отв. ред. О. Буренина]. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 448 с.
2. Болотян И. О драме в современном театре : verbatim / И. Болотян // Вопросы литературы. – 2005. – №4. – С.23-42.
3. Буренина О. Что такое абсурд, или По следам Мартина Эсслина // Абсурд и вокруг : сборник статей / [отв. ред. О. Буренина]. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – С. 7-74.

